

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 18 września 2025 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Artymiuk (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Kazimierz Klugiewicz

SSN Jarosław Matras

Protokolant Agnieszka Niewiadomska

przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Roberta Tarsalewskiego,
w sprawie **B. F.**

skazanego z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. i in.,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 18 września 2025 r.,

kasacji wniesionych przez obrońców

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach

z dnia 26 lipca 2024 r., sygn. akt II AKa 300/23,

zmieniającego wyrok Sądu Okręgowego w Bielsku - Białej

z dnia 23 stycznia 2023 r., sygn. akt III K 120/19,

**I. na podstawie art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. w zw. z art. 536 k.p.k.
uchyla zaskarżony wyrok w odniesieniu do B. F. oraz zmieniony
nim wyrok Sądu Okręgowego w Bielsku Białej co do tego
skazanego i w tym zakresie przekazuje sprawę do ponownego
rozpoznania Sądowi pierwszej instancji;**

**II. zarządza zwrot oskarżonemu B. F. uiszczonej przez niego
opłaty od kasacji.**

[J.J.]

UZASADNIENIE

Wyrokiem Sądu Okręgowego w Bielsku Białej z dnia 23 stycznia 2023 r., sygn. akt III K 120/19, B. F. został uznany za winnego popełnienia przestępstw:

- z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. i art. 297 § 1 k.k. i art. 270 § 1 k.k. i art. 12 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. i art. 65 § 1 k.k. przy zastosowaniu art. 4 § 1 k.k. (pkt I wyroku);

- z art. z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. i art. 297 § 1 k.k. i art. 273 k.k. i art. 270 § 1 k.k. i art. 12 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. i art. 65 § 1 k.k. przy zastosowaniu art. 4 § 1 k.k. i art. 91 § 1 k.k. (pkt II wyroku);

- z art. 299 § 1 i 5 k.k. w zw. z art. 65 § 1 k.k. w zw. z art. 12 k.k. przy zastosowaniu art. 4 § 1 k.k. i art. 91 § 1 k.k. (pkt III wyroku);

- z art. 286 § 1 k.k. i art. 297 § 1 k.k. i art. 273 k.k. i art. 270 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. i art. 65 § 1 k.k. i art. 12 k.k. przy zastosowaniu art. 4 § 1 k.k. (pkt IV wyroku);

- z art. z art. 286 § 1 k.k. w zw. z art. 294 § 1 k.k. i art. 297 § 1 k.k. i art. 273 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. i art. 65 § 1 k.k. i art. 12 k.k. przy zastosowaniu art. 4 § 1 k.k. (pkt V wyroku);

- z art. 297 § 2 k.k. i art. 273 k.k. i art. 270 § 1 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. i art. 12 k.k. przy zastosowaniu art. 4 § 1 k.k. (pkt VI wyroku);

- z art. 297 § 2 k.k. i art. 273 k.k. w zw. z art. 11 § 2 k.k. i art. 12 k.k. przy zastosowaniu art. 4 § 1 k.k. (pkt VII wyroku),

za co wymierzono mu karę łączną 5 lat pozbawienia wolności oraz karę łączną grzywny w wysokości 400 stawek dziennych, ustalając wysokość jednej stawki na 50 zł (pkt VIII wyroku).

Po rozpoznaniu apelacji wniesionych w tej sprawie przez prokuratora i obrońców, w tym również dwóch innych oskarżonych (M. K. i K. S.), Sąd Apelacyjny w Katowicach wyrokiem z dnia 26 lipca 2024 r., sygn. akt II AKa 300/23, zmienił

zaskarżony wyrok w odniesieniu do oskarżonego B. F. (pkt 1. llt. a-l) oraz uchylił orzeczenie o karze łącznej pozbawienia wolności i grzywny i wymierzył mu karę łączną 3 lat i 6 miesięcy pozbawienia wolności oraz karę łączną grzywny 400 stawek dziennych w wysokości po 50 zł stawka (pkt 1 lit. m wyroku)., a w pozostałej części zaskarżony wyrok co do tego oskarżonego utrzymał w mocy (pkt 4 wyroku).

Kasację w tej sprawie w dwóch pismach procesowych wnieśli obrońcy skazanego B. F.;

Adw. K. G. zarzuciła wyrokowi Sądu drugiej instancji naruszenie przepisów prawa procesowego, tj. art. 433 § 2 k.p.k. (w zw. z art. 297 § 2 k.k. – zarzut z pkt. 1), art. 433 § 2 k.k. (w zw. z art. 7 k.p.k. – zarzut z pkt. 2), art. 433 § 2 k.p.k. i art. 457 § 3 k.p.k. (zarzut z pkt. 3) oraz art. 433 § 2 k.p.k. (w zw. z art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności – zarzut z pkt 4).

Z kolei adw. D. K. podniósł zarzuty naruszenia: art. 433 § 2 k.p.k. w zw. z art. 457 § 3 k.p.k. (zarzut z pkt. tiret 1) oraz art. 391 § 1 k.p.k. w zw. z art. 182 § 3 k.p.k. (zarzut z pkt. tiret 2).

Autorzy kasacji wnieśli o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

W pisemnej odpowiedzi na tę kasację prokurator Prokuratury Okręgowej w Bielsku Białej wniósł o jej oddalenie jako oczywiście bezzasadnej.

W toku rozprawy przed Sądem Najwyższym, po zwróceniu stronom uwagi na możliwość uznania, że w niniejszej sprawie na etapie postępowania przed Sądem pierwszej instancji wystąpiło uchybienie mające postać bezwzględnej przyczyny odwoławczej określonej w art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k., prokurator Prokuratury Krajowej oraz obrońcy skazanego wnieśli o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz zmienionego nim wyroku Sądu Okręgowego w Bielsku Białej w części dotyczącej B. F. i przekazanie sprawy temu ostatniemu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

W niniejszej sprawie w toku postępowania przed Sądem Okręgowym w Bielsku Białej wystąpiło uchybienie określone w art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k., którego w toku kontroli instancyjnej nie dostrzegł Sąd Apelacyjny w Katowicach. Obligowało to sąd kasacyjny do rozpoznania kasacji poza zakresem zaskarżenia i podniesionymi zarzutami stosownie do treści art. 536 k.p.k.

Przed przystąpieniem do omówienia przyczyn wydania przez Sąd Najwyższy wyroku kasatoryjnego rozważenia wymaga wszelako zarzut sformułowany przez adw. K. G. w pkt. 4 jej kasacji.

W zarzucie tym skarżąca zarzuciła wprowadzie Sądowi odwoławczemu rażące naruszenie art. 433 § 2 k.p.k., co powiązała z pominięciem przez ten Sąd art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (EKPC), nie ulega jednak wątpliwości, że w rzeczywistości w tym wypadku zarzucono uchybienie odpowiadające bezwzględnej przyczynie odwoławczej określonej w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k., tak zresztą nazwane w pkt. V apelacji tej obrońcy – „nienależyta obsada sądu”.

Odniesienie się do tego zarzutu w pierwszej kolejności wynika z konsekwencji prawnych jego ewentualnej trafności. Uznanie, że Sąd pierwszej instancji był nienależycie obsadzony musiałoby skutkować uchyleniem całości wyroku Sądu Okręgowego w Bielsku Białej, w tym również w odniesieniu do skazanych, którzy wyrok tego Sądu zaskarżyli apelacjami, a następnie nie wywiedli kasacji od orzeczenia sądu *ad quem* – art. 536 k.p.k. w zw. z art. 435 k.p.k. Natomiast uchybienie, o którym mowa w art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. skutkuje uchyleniem zaskarżonego orzeczenia wyłącznie w stosunku do osoby konkretnego oskarżonego (skazanego), co do którego zachodziła sytuacja obrony obligatoryjnej, a który – we wskazanych w tym przepisie okolicznościach – występował bez obrońcy.

Sąd Najwyższy w tym składzie wielokrotnie zajmował stanowisko o zachowaniu mocy wiążącej uchwały połączonych Izb Sądu Najwyższego: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 23 stycznia 2020 r., BSA I-4110-1/20 (OSNK 2020, z. 2, poz. 7), mającej moc zasady prawnej i tym samym wiążącej wszystkie składy Sądu Najwyższego, w tym jej pkt. 2, zgodnie z którym „Nienależyta obsada sądu w rozumieniu art. 439 § 1 k.p.k. (...) zachodzi także wtedy, gdy w składzie sądu bierze udział osoba powołana urząd sędziego w sądzie powszechnym i wojskowym na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej w trybie określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2018 r., poz. 3 – dalej w tekście ustawa o KRS z 2017 r., uwaga SN), jeżeli wadliwość procesu powołania prowadzi, w konkretnych okolicznościach, do naruszenia standardu niezawisłości i

bezstronności w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 47 Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej (KPP – skrót SN) oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności (EKPC – skrót SN)”.

Nie można jednak pominąć i tego, że w podzielanej przez skład orzekający w niniejszej sprawie uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 r., I KZP 2/22 (OSNK 2022, z. 6, poz. 22), wyrażono też trafny pogląd, iż fakt powołania określonej osoby na urząd sędziego z udziałem Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanego w oparciu o przepisy ustawy o KRS z 2017 r., „nie rodzi podstawy do przyjęcia *a priori*, że każdy sędzia sądu powszechnego, który uzyskał nominację w następstwie brania udziału w konkursie przed KRS po 17 stycznia 2018 r., nie spełnia minimalnego standardu bezstronności i każdorazowo sąd z jego udziałem jest nienależycie obsadzony w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k. Taka sytuacja zachodzi jedynie w stosunku do sędziów Sądu Najwyższego, którzy otrzymali nominacje w takich warunkach” (pkt 2 uchwały).

W wypadku sędziów sądów powszechnych konieczne jest więc zbadanie kwestii ich instytucjonalnej niezawisłości i bezstronności w oparciu o kryteria wyrażone w uzasadnieniu tej uchwały, przy uwzględnieniu orzecznictwa organów międzynarodowych działających na mocy ratyfikowanych przez Rzeczpospolitą Polską umów międzynarodowych, w szczególności Europejskiego Trybunału Praw Człowieka (ETPCz) oraz Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej (TSUE).

Niczego w tym względzie, wbrew twierdzeniu autorki kasacji, nie zmieniają powołane przez nią wyroki ETPCz, gdyż bezpośrednio dotyczą one wyłącznie osób powołanych z udziałem niekonstytucyjnego organu, na urząd sędziów Sądu Najwyższego. Z utrwalonego orzecznictwa Trybunału w Strasburgu wynika natomiast, że w wypadkach oceny składów sądów, w kontekście prawa do rzetelnego procesu w rozumieniu art. 6 ust. 1 EKPC, nie ma automatyzmu [zob. wyrok z dnia 12 kwietnia 2018 r., w sprawie *Chim i Przywieczerski przeciwko Polsce* (skargi nr 36661/07 i 38433/07); postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2019 r., II KO 47/18 (OSNKG 2019, z. 7, poz. 34)].

Szczególnie dobitnie wyraził do Trybunał (Wielka Izba) w wyroku z dnia 1 grudnia 2020 r. – Guðmundur Andri Ástráðsson przeciwko Islandii (wniosek nr 26374/18), w którym wskazano, że:

a) procedura powoływania sędziów musi zapewniać gwarancje przeciwko niedopuszczalnym formom wpływania i uznaniowości innych władz, zarówno na wstępnym etapie powoływania, jak i w czasie sprawowania urzędu (pkt 224),

b) naruszenie prawa w procesie powoływania sędziego może nadać nieprawidłowy charakter jego udziałowi w późniejszym sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości (pkt 226),

c) jeżeli w procedurze powoływania sędziego doszło do nieprawidłowości, to w każdej późniejszej sprawie rozpoznawanej z udziałem tego sędziego konieczna może być ocena, czy były one na tyle poważne, że mogły doprowadzić do podważenia zasady bezstronności sądu orzekającego (pkt 234).

Natomiast kwestia rozróżnienia sędziów Sądu Najwyższego i sędziów sądów powszechnych została w sposób jednoznaczny wyjaśniona w uzasadnieniu powołanej wyżej uchwały Sądu Najwyższego z dnia 2 czerwca 2022 r., I KZP 2/22, która – co należy podkreślić – zapadła po wydaniu przez ETPCz wyroków: z dnia 22 lipca 2021 r., *Reczkowicz przeciwko Polsce*, skarga nr 43447/19; z dnia 8 listopada 2021 r., *Dolińska-Ficek i Ozimek przeciwko Polsce*, połączone skargi nr 49868/19 i 57511/19; z dnia 3 lutego 2022 r., *Advance Pharma Sp. z o.o. przeciwko Polsce*, skarga nr 1469/20.

Podsumowując całokształt przeprowadzonych wyżej rozważań stwierdzić więc należy, że warunkiem *sine qua non* uznania, w przypadku sędziów sądów powszechnych lub wojskowych powołanych przez Prezydenta RP na swoje urzędy na wniosek KRS po dniu 17 stycznia 2018 r., że skład orzekający sądu z ich udziałem nie spełnia standardów niezawisłości i bezstronności wymaga wykazania tego w oparciu o kryteria wypracowane w orzecznictwie, w szczególności związane z przebiegiem kariery zawodowej takiego sędziego, przy uwzględnieniu konkretnych okoliczności świadczących o jego związku z ówczesną władzą ustawodawczą i wykonawczą.

Ponieważ, jak to podnoszono w apelacji, zarówno obrońcy jak i podsądni „nie są w stanie zweryfikować wymogów, stawianych zgodnie z uchwałą SN, co do oceny standardów niezawisłości i bezstronności osoby sędziego w konkretnej sprawie, środki do takiej weryfikacji ma natomiast Sąd II instancji”, skarżąca wyraziła wówczas postulat o zweryfikowanie tej kwestii. Obecnie w kasacji twierdzi się natomiast, że

Sąd Apelacyjny w Katowicach takiej weryfikacji w rzeczywistości zaniechał z czym nie można się zgodzić. Stosowne rozważania w tym względzie zostały dokonane przez Sąd odwoławczy w pkt. 3.2 uzasadnienia zaskarżonego wyroku. Co więcej, w wielu swoich wcześniejszych orzeczeniach Sąd Najwyższy wielokrotnie stwierdzał, że sam fakt powołania na urząd sędziego z udziałem Krajowej Rady Sądownictwa w kształcie określonym przepisami ustawy o KRS z 2017 t. jest niewystarczający do uznania „nienależytej obsady sądu”, a kwestia czy w konkretnych okolicznościach skład sądu z udziałem takiego sędziego nie narusza standardu niezawisłości i bezstronności w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, art. 47 KPP oraz art. 6 ust. 1 EKPC nie zwalnia od przedstawienia w tym względzie świadczących o tym okoliczności przez samego skarżącego (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 28 września 2023 r., IV KK 304/23).

Pomimo tego (nieprzedstawienia przez obrońcę takich okoliczności) Sąd Najwyższy, zobowiązany do tego koniecznością działania z urzędu, poczynił w tym względzie dodatkowe ustalenia w oparciu o dokumentację: nadesłaną przez Prezesa Sądu Okręgowego w Bielsku Białej (w tym akta osobowe sędziego X. Y.) oraz przez Krajową Radę Sądownictwa w zakresie przeprowadzonego z udziałem tego sędziego konkursu na stanowisko sędziego sądu okręgowego w tym Sądzie.

Analiza tej dokumentacji potwierdziła stanowisko Sądu Apelacyjnego w Katowicach wyrażone w pisemnych motywach zaskarżonego wyroku o braku danych o takim publicznym zaangażowaniu sędziego, które mogłyby świadczyć o niedochowaniu przezeń standardu bezstronności, a tym samym uprawniających do przyjęcia – w tych konkretnych warunkach – pomimo zastrzeżeń co do procedury powołania na urząd sędziego Sądu Okręgowego, zachowania przez sąd orzekający standardu bezstronności i niezawisłości. O powyższym przekonuje nie tylko staż orzeczniczy sędziego X. Y. (sędzia od 2012 r.), lecz w pierwszym rzędzie pozytywna opinia wydana przez wizytatora na potrzeby postępowania przed Krajową Radą Sądownictwa.

Tym samym zdaniem Sądu Najwyższego w niniejszej sprawie nie ujawniło się uchybienie, o którym mowa w art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.

Wyrok Sądu pierwszej instancji jest jednak dotknięty innym uchybieniem o randze bezwzględnej przyczyny odwoławczej, które – pomimo spoczywającego na

Sądzie odwoławczym obowiązku (art. 433 § 1 k.p.k. w zw. z art. 439 § 1 k.p.k.) – nie zostało przez Sąd Apelacyjny w Katowicach dostrzeżone.

Jak to trafnie i jednolicie wskazuje się w orzecznictwie Sądu Najwyższego, w stanie prawnym obowiązującym do dnia 30 czerwca 2015 r. sama treść opinii biegłych lekarzy psychiatrów o braku okoliczności wymienionych w art. 31 § 1 i 2 k.k. decydowała o ustaniu obrony obligatoryjnej, a tylko decyzja sądu mogła ten stan obligatoryjnej obrony przywrócić. Od dnia 1 lipca 2015 r. to nie treść opinii biegłych lekarzy psychiatrów opiniujących co do stanu psychicznego oskarżonego w zakresie wymienionym w art. 79 § 1 pkt 3 i 4 k.p.k. stanowi o istnieniu lub braku obligatoryjności obrony oskarżonego na rozprawie (art. 79 § 3 k.p.k.), ale decyduje postanowienie sądu wydane po tym, jak opinia biegłych lekarzy psychiatrów zostanie złożona do akt sprawy. Wyraźna stylistyka przepisu art. 79 § 4 k.p.k. od dnia 1 lipca 2015 r., w zestawieniu z tym, jaką treść miał ten przepis poprzednio, a także gwarancyjny charakter tego unormowania w zakresie prawa oskarżonego do korzystania z obrony (art. 6 k.p.k.), nie pozwala na aprobatę stanowiska, że niewydanie takiego postanowienia przez sąd oznacza w istocie jednak, iż postanowienie takie zostało wydane w sposób dorozumiany (zob. wyroki: z dnia 16 stycznia 2018 r., V KK 450/17, OSNKW 2018, z. 4, poz. 33, z dnia 8 maja 2024 r., III KK 325/24, z dnia 21 maja 2025 r., I KK 328/24; postanowienie z dnia 18 maja 2022 r., I KZP 10/21, OSNK 2022, z. 6, poz. 23; odmiennie acz nietrafnie postanowienie z dnia 24 czerwca 2023 r., V KK 201/23). Dla ustania obrony obligatoryjnej wynikającej z art. 79 § 3 k.p.k. konieczne jest więc wydanie przez sąd postanowienia uznającego, że udział obrońcy nie jest obowiązkowy. To sąd bowiem ma dokonać oceny zasadności opinii biegłych lekarzy i dopiero gdy sąd uzna za uzasadnioną tę opinię, to orzeka, iż udział obrońcy nie jest obowiązkowy. Dopiero też wówczas prezes sądu może wydać zarządzenie o zwolnieniu obrońcy z urzędu z jego obowiązków obrończych (zob. wyrok SN z dnia 21 kwietnia 2021 r., III KK 114/21; postanowienie SN z dnia 29 lipca 2021 r., V KS 22/21). Dopóki więc sąd nie wydał orzeczenia po myśli art. 79 § 4 k.p.k., pomimo tego, że biegli lekarze psychiatrzy nie stwierdzili okoliczności, o których mowa w przywołanym przepisie, to obrona w dalszym ciągu ma charakter obligatoryjny, niezależnie od faktu czy obrońca jest wyznaczony z urzędu czy z wyboru.

W niniejszej sprawie już na etapie postępowania przygotowawczego prowadzący je prokurator powziął wątpliwości o jakich mowa w art. 79 § 3 i 4 k.p.k., co skutkowało dopuszczeniem przez niego dowodu z opinii biegłych lekarzy psychiatrów.

W opinii z dnia 13 lutego 2017 r. biegli uznali, że aktualny stan psychiczny podejrzanego B. F. pozwala mu na udział w toczącym się postępowaniu, pozwala też na prowadzenie obrony w sposób samodzielny i rozsądny (k. 1031-1032). W kolejnej opinii z dnia 31 marca 2017 r., podtrzymując powyższe ustalenie biegli uznali również, że w czasie dokonywania zarzucanych mu czynów B. F. miał zachowaną zdolność zarówno do rozpoznania znaczenia tych czynów, jak i do pokierowania swoim postępowaniem – nie zachodzą warunki określone w art. 31 § 1 i 2 k.k. (k. 1033-1036).

W toku postępowania jurysdykcyjnego także Sąd Okręgowy w Bielsku Białej dwukrotnie powziął wątpliwości co do aktualnego stanu zdrowia psychicznego oskarżonego B. F., w szczególności czy stan ten pozwala na jego udział w postępowaniu karnym i prowadzenie obrony w sposób samodzielny i rozsądny (po raz pierwszy postanowienie z dnia 20 października 2021 r. – k. 4233-4234). W wydanej w dniu 5 listopada 2021 r. opinii biegli lekarze psychiatrzy nie stwierdzili przeciwwskazań do udziału oskarżonego w czynnościach postępowania, w tym do stawiania przed Sądem i składania wyjaśnień. Ich zdaniem B. F. jest zdolny do prowadzenia obrony w sposób samodzielny i rozsądny (k. 4235-4237).

Pomimo wskazanych wyżej opinii biegłych, tych złożonych w toku śledztwa oraz na etapie postępowania sądowego, Sąd pierwszej instancji nie wydał postanowienia w oparciu o przepis art. 79 § 4 k.p.k., uznającego za uzasadnione wnioski tych opinii i orzekającego, że udział obrońcy nie jest obowiązkowy.

Po wydaniu tej ostatniej opinii na rozprawę w dniu 13 stycznia 2022 r. nie stawili się ani oskarżony, ani jego obrońca. Sąd *a quo* nie wydał postanowienia mającego podstawę w art. 79 § 4 k.p.k. i kontynuował postępowanie dowodowe m.in. przez przesłuchanie w charakterze świadka A. M. objętego – jako współsprawca – zarzutami stawianymi B. F. w pkt. 4 oraz 8-12 aktu oskarżenia (k. 4276-4277).

Na kolejny termin rozprawy stawili się wprowadzić oskarżony i aplikant adw. A. G. z upoważnienia obrońcy z wyboru B. F. adw. M. K., jednak po zarządzonej

przerwie (po przesłuchaniu w charakterze świadka S. W.), na sali rozpraw obaj ponownie się nie pojawili (k. 4297 *verte*). Pod ich nieobecność odebrano natomiast zeznania od świadka M. P., który złożył depozycje odnośnie proponowanego mu przez oskarżonego wzięcia kredytu na spółkę F. w B. (k. 4297 *verte*-4298, s. 44 uzasadnienia SO, zrzut z pkt 11 a/o). I w tym wypadku Sąd pierwszej instancji nie stwierdził braku obrony obligatoryjnej.

Z kolei na rozprawę w dniu 24 marca 2022 r. stawiał się wprawdzie oskarżony, ale nie było jednak jego obrońcy, który w dniu poprzedzającym wskazany wyżej termin nadesłał do sądu informację o niemożności udziału w tej czynności i wnosząc o odroczenie rozprawy (k. 4299).

Sąd Okręgowy w Bielsku Białej w oparciu o przepis art. 378a § 1 i 2 k.p.k. wniosku tego nie uwzględnił, nie wydał natomiast również w tym dniu postanowienia o ustaniu obrony obligatoryjnej. Na rozprawie tej przesłuchano w charakterze świadków P. B. (audytor Banku) i P. P. (prezes zarządu M. sp. z o.o. z/s w R. (zrzut z pkt. 7 a/o).

W toku dalszego procedowania przez sąd *meriti* obrońca stawiał się już na wszystkie terminy rozpraw, natomiast o tym że wątpliwości co do udziału oskarżonego w postępowaniu oraz prowadzenia obrony w sposób samodzielny i rozsądny nie ustały świadczy dopuszczenie raz jeszcze przez Sąd Okręgowy dowodu z opinii biegłych lekarzy psychiatrów na okoliczności wskazane w art. 79 § 1 pkt 4 k.p.k. (postanowienie z dnia 28 października 2022 r., k. 4406 *verte*). Wydana przez biegłych opinia z dnia 9 stycznia 2023 r. zawierała konkluzję analogiczną do wyrażonej w opinii z dnia 5 listopada 2021 r. (k. 4439-4443). Również po wydaniu i tej ostatniej opinii sąd *a quo* nie orzekł w oparciu o przepis art. 79 § 4 k.p.k.

Powyższe nie pozostawia wątpliwości, że w toku całego postępowania obrona oskarżonego B. F. miała charakter obligatoryjny, a jeżeli tak udział jego obrońcy w rozprawie musiał być uznany za konieczny stosownie do treści art. 79 § 3 k.p.k.

Nieobecność obrońcy obligatoryjnego na terminach rozpraw: 13 stycznia oraz 3 i 24 marca 2022 r. i przeprowadzenie w tych dniach istotnych czynności dowodowych skutkowało więc, stosownie do treści przepisu art. 439 § 1 pkt 10 k.p.k. w zw. z art. 79 § 4 k.p.k., wystąpieniem uchybienia mającego postać bezwzględnej przyczyny odwoławczej, co implikowało uchylenie nie tylko zaskarżanego kasacjami

wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach (nie dostrzegł on z urzędu stwierdzonego uchybienia), lecz również utrzymanego nim w mocy wyroku Sądu pierwszej instancji, gdyż to na tym etapie wystąpiły okoliczności o jakich mowa w powołanych wyżej przepisach. Rozstrzygnięcie o charakterze kasatoryjnym dotyczyło przy tym jedynie orzeczeń obu sądów w odniesieniu do skazanego B. F., ponieważ naruszenie prawa do obrony wiązało się ściśle tylko z jego osobą i w związku z tym nie wchodziło w grę zastosowanie art. 435 k.p.k. w zw. z art. 536 k.p.k. w stosunku do skazanych, którzy objęci byli tymi wyrokami a kasacji nie wywiedli.

Procedując ponownie Sąd pierwszej instancji przeprowadzi w całości postępowanie dowodowe zapewniając oskarżonemu B. F. realizację prawa do obrony tak w znaczeniu materialnym, jak i formalnym.

Skutkiem wydanego przez Sąd Najwyższy wyroku musiał też być zwrot oskarżonemu uiszczonej przez niego opłaty od kasacji (art. 527 § 4 k.p.k.).

[J.J.]

[r.g.]

Kazimierz Klugiewicz

Tomasz Artymiuk

Jarosław Matras